

I. N. J.

De

27
THEOLOGICÆ
NATURA,

Ad decretum Venerandæ Facultatis
Theologicæ,

MODERATORE

*Plurimum Reverendo, amplissimo ac Prae-
clarissimo*

DN. ABRAHAMO THAU-
VONIC, S. S. Theol. DOCTO-
RE & Professore ord: p. t. Ma-
gnifico RECTORE,

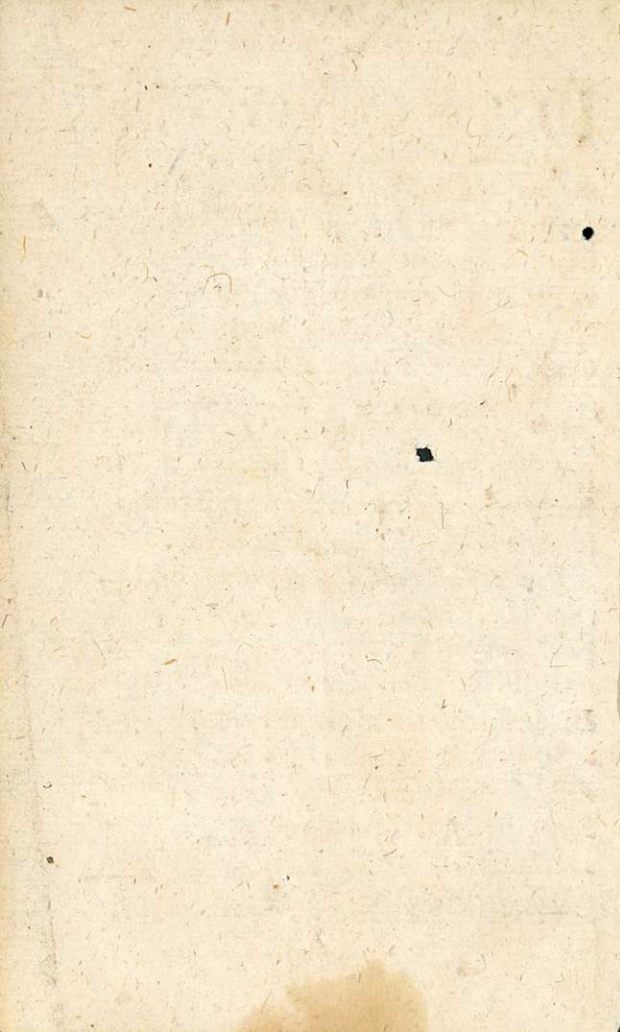
*Boni ominis causa, ante introduktionem
suam disputabit*

PETRUS Hång Helf.

In auditorio majore die 9. Decemb.
Anno 1665.

A B O Æ,

Excudit PETRUS HANSONIUS.



De
THEOLOGIAE NATURÆ

1.

Dari Theologiam probat cum re-
velatio divina, tum consensus o-
mnium, qui vel ipsi ex interna ratione
existentiam ejus possunt sentire, aut
certe inde colligere, quod passim in-
veniantur, qui dicuntur Theologi.

2. Denominationem accipit à Deo,
quam admittit ratione & objecti & caus-
se: & quanquam juxta derivationem
jure posterior videatur prævalere:
potior tamē est altera, longā consue-
tudine ac usu ad minimum eam legi-
timāte, si non probante ac vindicāte.

3. Varia induit significata, quo-
rum quædam vel admodum impro-
pria, vel justo strictiora sunt: su-
munturq; omnia vel ex subjecto, obje-
cto, fine, modo, aut certe connotato alio.

4. Nobis est habitus practicus ex
divina revelationis gratia collatus, ut ejus
beneficio lapsos instituamus de iis, quibus
ex ordinatione divina perducendi sunt ad
vitam æternam.

5. Excluditur hic theologia *substantialis infinita*, quæ est in Deo Matt. II: 27. *habitualis* & *congenita* qualis est in angelis, vel erat in homine ante lapsum; & quæ *extraordinario modo*, sæpius olim *per infusionem*, erat collata: Act. 2: 17. *intelligiturq; tantum ea, quæ finita est, ordinaria, per humanam industriam accessoria, & ita propria ac adequata, ut neq; omittenda doceat, neq; docenda intermittat* 2. Tim. 3. 17.

6. *Hæc neq; per doctrinam, neq; disciplinam, neq; per agnitionem aut revelationem veritatis, commode definitur; sed omnium commodissime per habitum*: non enim ut fit in primis illis, nudam relationem unice attendit: ipsa vero agnitionem veritatis parit; sicut revelationi debet suum ortum: quia itaq; per sua media, crebra interveniente institutione per partes adaugetur, tenduntq; omnes partes ad actus; habitus vulgaris naturam per hæc, si non constituere, certe exprimeret

mere videtur Heb. 5:14. quamquam itaq; vocetur ἐπίγνωσις. I. Cor. 1:9. σοφία I. Cor. 2:7. & per γνῶσιν describatur Joh. 17:3. non sunt tamen illa prædicata generica: sed quæ Theologiam tantum partialiter vel exprimunt vel exornant.

7. Sed hic ante omnia *notandum est, non vulgaris indolis habitum eam esse; quippe toto genere differt à quovis habitu naturali.*

8. *Primo habet aliam causam efficientem, quam habet ullus habitus naturalis: etenim hi omnes quotquot fuerint, dependent ex donis in natura residuis post lapsum, quæ quamquam omnia gratiam creationis agnoscant causam efficientem, ipsa tamen multum à se invicem distinguuntur, non tantum ratione graduum, ac ex iis fluentis majoris perfectionis aut imperfectionis; sed & quod Deus ex eadem gratia ex mero beneplacito, potest quandoq; hæc taliaq; dona huic largiri Exod. 31:3. 4. qui-*

bus qualibusq; non exornat illum;
Sed vero *causa efficiens Theologia est gra-
tia redemptionis* per Christum nobis
data, quæ omnibus quidem homini-
bus patet ac debetur; sed tamen
hunc effectum Theologiam, in o-
mnibus non producit nec parit, quod
ita ministerialiter considerata (est
enim conditio ejus transitiva) non
est suo subjecto ad salutem necessa-
ria, ut nunc non dicam paucos ei-
dem comparandæ studere, & vicissim
qui accedunt, non omnes æque esse
felicis, quod donis naturalibus aliis,
ac subsidiis exterioribus, ad eam pa-
randam, haud commode adjuventur
1. Timoth. 1: 12. 4: 12. 14. 15.

9. *Est igitur Deus causa efficiens The-
ologia*, sed non sub communi ratio-
ne, ut est generis nostri conditor
ac conservator; verum ut per gra-
tiam à Christo procuratam, reve-
lat nobis suum verbum, per quod
possumus de Deo multa feliciter cog-
noscere, ac de iisdem alios saluta-
riter

riter informare Joh. 1: 18. 1it. 1: 5.
seqq.

10. *Divina vero revelatio est causa efficiens propinquior, at ipsum revelatum verbum causa efficiens & instrumentalis, quod per illud & non aliud medium, reddamur theologi: 2. Pet. 1: 19. 1. Theff. 1: 5, seq.*

11. Rejicitur itaq; ex numero causarum efficientium ac principali-
um (1) *Ratio humana*, quæ ex se ipsa nihil salutare de Deo potest cognoscere, nedum alios salutariter docere. Rom. 8: 7. 1. Cor. 2: 6. Gal. 5: 17. (2) *Colloquium angelicum*, quod nusquam ad tale remittamur, & ipsum nisi scriptura sacra confirmetur ac fulciatur, non tantum sit dubiæ & suspectæ fidei: verum etiam auscultatione prorsus indignum, præsertim si â verbo prædicato vel parum dissenserit. Gal. 1: 8.

12. (3.) *Nec traditiones constituunt Theologiam*, prout illæ verbo revelato proprie contradistingvuntur:

ita enim sunt excogitata humana,
& quæ non tantum neutiquam
sub indifferentia ad verbum re-
velatum possunt stare; sed & quæ
ipsi verbo moraliter labem affricant,
dum cum illo simili necessitate ac
dignitate commendantur: hæ quoq;
instituendos ac erudiendos multum
turbant vanorum additione; imo,
quandoq; ita divertunt, ut vel nun-
quam vel ægre admodum rursus in
viam reducantur. Matt. 15: 9. Coll.
2: 8. non igitur possunt esse Theø-
logiæ principium constituens: alia
est ratio traditionum quæ scriptis
Apostolicis ac Prophetis sunt affi-
nes, & illa quocunq; modo quoad
nos, explicant aut commendant: 2.
Thess. 2: 15.

13. (4.) Rejicitur quoq; *consensus
patrum*: hic præter moralem probabi-
litate efficit nihil; non tamen pror-
sus damnandus est, sed eatenus ac-
cipiendus, quatenus cum verbo re-
velato probe examinatus, animad-
verti-

vertitur convenire: à Deo discendum, quid de Deo est intelligendum ac docendum. 1. Theff. 1: 5. seqq. 1. Cor. 1: 21. seqq.

14. *Secundo differt subjecto à quo vis alio habitu.* Hominem equidem omnes afficiunt, ac si boni sunt, exornant; adeoq; sub hac materiali consideratione, omnes cum Theologia conveniunt; at perficiunt ceteri hominem in usus alios ac maxime terrenos, nunquam vero in salutare, nisi admodum remote, quatenus ex observatione eorum, salus potest quidem intendi ac quæri, sed quæ tamen omnino per alia media est invenienda, *vide quæ de vocatione ad salutem indirecta, occasione notitiarum innatarum, doceant nostri Theologi.* Hæc nostra Theologia usibus mere humanis non ita destinatur, imo nec eos unice intendit, quamquam quandoq; verbo revelato ita ferente, & eos explicet erudite: semper vero salutarem finem ministerialiter habet

bet propositum; afficit itaq; hominem, sed non qua hominem, verum ut ipse est beandus, & potest simul alios secum de vera beatitudine informare. Joh. 3: 11. 12.

15. *Subiectum igitur Theologia est homo.* Heb. 2: 16. sed præcipue ut est beatitudinis doctor, cum ipsa sit habitus, usibus cum proprii subiecti destinatus, tum pro indole sua transi-
tiva, aliorum commo-
do totus fere accommodatus. Sin autem porro quærat^{ur} de *subiecto denominationis quo*; cum eruditionem supponat, & institutionem ac doctrinam completatur, certe erit illud *primarium mens humana*: quippe quæ sola, postquam ipsa per efficaciam S. S^{ti} in verbo est illuminata, potest divina cognoscere, ac de iisdem alios instituere; ut etiam hac ratione distingatur à multis habitibus naturalibus, qui vel mentem non attingunt, vel si attingunt, non tamen æque atque hæc propter alios illam perficiunt &

& facilitant: juvatq; hic distinguere inter actum ex habitu dependentem, & illius fructum, affirmareq; Theologiam, ad modum aliorum habituum subjectum suum primo perficere, etsi de fructu promiscue participant alii; Matt. 13: 52.

16. Tertio differt objecto (1.) tractationis; quidvis aliud possunt cæteri habitus considerare: hæc vero sola occupata est circa religionem, acceptam in tota sua amplitudine. Objectum itaq; tractationis est Deus & divina res aliæ, imo status & conditio nostra, ut Deo rursus possimus adjungi. Quicquid igitur est veræ religionis, id etiam est hujus nostri habitus, qui veram religionem totaliter tractat.

17. (2.) operationis; cæteri hominem respiciunt ut elevandum ex conditione communi & deficiente, (nihil curant qua ratione in eam incidimus) in sortem aliquanto meliorem, ut quæ ante non habuit nec potuit, mutata conditione feliciter, nunc habere ac posse dicatur, omnia secundum eam

eam perfectionem, quam industria & adjuncta alia interna & externa, fecerunt: hæc vero Theologia respicit hominem ut elevandum ex lapsu, in quem per peccatum (ita illa distincte causam investigat) est præcipitatus, ac reducendum quâ tum potest, ad felicitatem unde excidit, quo illius felicitatis fructu, quamquam nunc alio modo obtinendo, felix potiatur. Luc: 13: 24.

18. *Subjctum itaq; operationis est homo,* consideratus in omnibus statibus, in quibus vel nunc in terris existit, vel de hinc alicubi existere potest: adeoq; includitur hic status corruptionis & restitutionis, quiq; eos excipit vel damnationis vel glorificationis, quod per eos & ad eos, conditio humana volvatur.

19. *Quarto differt sine:* equidem possunt omnes convenire *sine ultimo,* qui est gloria Dei: nam ut ad illam omnia sunt reducenda, prov. 16. vers. 4. 1. Cor. 10: 3; sic in specie Theologia eidem quam maxime inservit.

Joh₊

Joh. 17: 4. 1. Cor. 1: 31. *Differunt verò sine cum interno, qui est ducere ad salutem; tum externo, qui est fides; quod ad hos fines Theologiæ cœcutiant habitus alii.*

20. *Quare est Theologiæ finis ultimus gloria Dei: externus autem fides salvifica: & internus ad fidem ac salutem perducere, cum illis omnibus quæ huc quocunq; modo vel negative, vel positive, faciunt.*

Prologio per a.

1. *Theologia est habitus practicus: patet id (1) ex objecto tractationis. Tractat Theologia res sacras, & omnia quæ sunt veræ religionis; ut igitur ipsa religio consistit in praxi, sic quoq; erit Theologia habitus practicus, quod religionem pertractet: unde etsi credenda multa hic occurrant; non tamen ea cognoscuntur ideo, ut in istorum cognitione subsistatur, sed cognoscuntur practice, hoc est, ut vel ipsa sint ἀγαθήα objecta, vel ut γυνώσις eorum ad aliquam ἀγαθήα referatur. (2) Ex objecto operationis: tale est homo pec-*

cator, qua animam ac corpus beandus: sed vero hæc beatitudo non absolvitur nuda rerum sacrarum contemplatione, sed præterea praxin requirit: quare præter theoriam intendet & illa praxin. *Præcticus est Theologus dum docet*; sic similiter *est præcticus, qui docetur*: percipit enim nonnulla, quæ immediate substernuntur praxi; scilicet quæ dicuntur agēda, & cetera quæ dicuntur credenda dum adprehendit, vere similiter agit, & non tantum cognoscit: nam *ut à notitia & assensu distinguitur fiducia ceu κ&τ&ληψισ & adprehensio, ita & fide adprehendere, actus est à cognitione distinctus, scribit D. D. Calov. de Theol. natura.*

(3) *Fine*; sive hic interior intelligatur, sive exterior. Hæc probatio fere est manibus palpabilis, nos igitur illam sub hac brevitate non prolixius excubimus,

II. *Theologia est habitus ex gratis revelationis collatus: Ioh. 1. vers. 17. 18. ita vero dicitur ratione causa efficientis principalis*

palis & instrumentalis; atq; hoc modo sicut ipsa fides & salus æterna, jure potest dici *θεός δωροσ*: si autem modum acquirendi respexeris, non tantum negative, dum homo collationem ejus gradualem non impedit, sed & positive, dum eandem admittit ac per concessa divinitus dona eidem operatur, non incommodè dicitur acquisitus, cum ad eum parandum non parum proficiat industria humana: 1. Cor. 3: 4. seqq.

III. Theologia tractat res divinas, nimirum proprie, quamquam incidenter aliquando loquatur quoq; de rebus naturalibus: in quibus similiter est audienda, atq; dum loquitur de rebus divinis: 2. Pet. 1: 20. act. 2: 4. Joh. 16: 13.

IV. Theologia intendit restitutionem generis humani: hoc *πρόσθεμα* intelligitur ex iis, quæ ante sunt dicta.

A F F E C T I O N E S.

I. Theologia est una unitate totali, ad modum aliorum habituum ex multis partialibus composita, quin & unum finem respicit, & omnia media ad illum eundem dirigit.

II. Vera est ratione cum objecti, tum causæ efficientis, quæ fallere nescit, Tit 1: 2.

III. Necessaria propter intentum finem, cum ex mandato Deut. 6: 7. prov. 4: 5' seqq. tum ex utilitate si obsecundetur, & contra ex pœna ignorantia, aut malitiæ, si negligatur, 2. Thess. 1: 8.

4. San-

DISTINCTIO.

Rv. Diss. Trip.
 Distinguitur Theologia in catechetica[m] seu rudio-
 rem, & acroamaticam seu accuratior[em]: quæ
 distinctio desumpta est ex modo docendi, limitato
 frequentius ex conditione auditorum, pro ut illi sunt
 vel rudiores, vel doctiores. 1. Cor. 3: 2. Heb. 5: 12
 seqq. Pro variis finibus, qui recensentur 2. Tim 3: 16.
 Rom. 15: 4. varie subdistinguitur Acroamatica in
 Exegeticam quæ Sacra Biblia interpretatur, Didacti-
 cam quæ credenda & facienda proponit systematice,
 ostenditq; quomodo omnia debent ad finem practice
 reduci, Polemicam quæ per thesin & antithesin tra-
 ctat controversias, Homileticam quæ observatur
 in sacris concionibus, & complectitur omnia,
 quæ fidelis verbi minister inter auditores potest se-
 care. Asceticam quæ vel pietatem imperat juxta
 legem, vel ex Evangelio docet consolationem: hæc
 non multum differt ab homiletica: tantum videtur illa
 quoad objecta strictior esse, & non ita sicut illa, è sug-
 gestu exercenda. Casualem, quæ conscientiam vel e-
 rigit vel emendat, quocunq; modo id fiat, sive tantum
 per vim luminis naturalis, ut sæpe apud simplices:
 sive per luminis & gratiæ simul, ut apud alios &
 fere doctiores. Patristicam quæ historiam Ecclesias-
 ticam recenset. Et Scholasticam, unde Sententiarum
 Summarum, Canonistarum & Quodlibetarum: sed in ordi-
 ne ad hos, est Theologiæ nomen prorsus æquivo-
 cum, Atq; hæc vice pro nostro instituto sufficit
 at hæc scripsisse.

Soli Deo Gloria.